

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/132/2019
Identifikačné číslo spisu:	6311208516
Dátum vydania rozhodnutia:	11.12.2019
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2019:6311208516.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Obce Michalová, Trosky 1, Michalová, zastúpenej spoločnosťou URBÁNI & Partners s.r.o., Advokátskou kanceláriou so sídlom v Banskej Bystrici, Skuteckého 17, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Ing. Michal Ševčík, PhD., proti žalovaným 1/ C. Y., bývajúcim v T., D. S. XX/XX, 2/ Ondrejovi Galkovi, bývajúcim v C. XXX/X, zastúpených JUDr. Stanislavom Rešutíkom, advokátom so sídlom v Brezne, Nám. M. R. Štefánika 29/36, o určenie neplatnosti právneho úkonu, vedenom na Okresnom súde Brezno pod sp. zn. 7 C 118/2011, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 25. októbra 2017 sp. zn. 15 Co 289/2016, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 25. októbra 2017 sp. zn. 15 Co 289/2016 z r u š u j e a vec vracia Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobkyňa sa žalobou voči žalovanému 1/ domáhala vyslovenia neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorá bola uzavretá medzi oboma účastníkmi dňa 1.6.2010, pričom na základe tejto zmluvy odpredala žalobkyňa žalovanému 1/ chatku Javorina a chatku Camping, obe chatky bez súpisného čísla, ktoré neboli zapísané v katastri nehnuteľností, pričom podľa kúpnej zmluvy obidve stáli na bližšie označenej parcele, vedenej v katastri nehnuteľností na žalobkyňu.

1.1. V priebehu súdneho konania žalobkyňa účinným spôsobom rozšírila žalobu aj voči žalovanému 2/ a zároveň aj na vyslovenie neplatnosti následnej kúpnej zmluvy uzavretej medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/ dňa 20.10.2011 s totožným predmetom prevodu.

1.2. Následne žalobkyňa zmenila (upravila) žalobný návrh na určenie neplatnosti dvoch kúpnych zmlúv z 1.6.2010 a 19.10.2011 uzavretých medzi žalobkyňou a žalovaným 1/ (prvá zmluva) a medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/ (druhá zmluva), na určenie žalobkyne za výlučnú vlastníčku bližšie označenej nehnuteľnosti (pozemku) a vrátenie kúpnej ceny za nehnuteľnosť (pozemok) žalobkyňou žalovanému 1/. Uznesením z 22. decembra 2015 Okresný súd Brezno (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) pripustil zmenu žaloby v požadovanom obsahu a rozsahu.

1.3. Odpredaj bližšie označených nehnuteľností (2 chatiek a pozemku) žalovanému 1/ bol schválený uznesením obecného zastupiteľstva žalobkyne č. 22/2010, ktoré uznesenie bolo na základe protestu prokurátora pre rozpor s § 9a ods. 1 až 5, ods. 8 písm. e/ zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov zrušené uznesením obecného zastupiteľstva žalobkyne č. 47/2012 z 15.6.2012.

2. Súd prvej inštancie ostatným rozsudkom zo 17. mája 2016 č. k. 7 C 118/2011-318 žalobu zamietol s tým, že o náhrade trov konania rozhodne po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Svoje rozhodnutie po rozsiahlom opise celého priebehu súdneho konania odôvodnil (iba) tým, že „žalobca nepreukázal súdu existenciu naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti kúpnej zmluvy medzi žalobcom a žalovaným 1/, a následne medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/, preto súd návrh žalobcu zamietol“.

3. Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 25. októbra 2017 sp. zn. 15 Co 289/2016 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a vyslovil, že žalovaní majú nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd najskôr interpretoval ustanovenia §§ 457, 458, 560 Občianskeho zákonníka a uviedol, že „[ž]alobca napriek tomu, že sa domáha absolútnej neplatnosti uvedených kúpnych zmlúv, pri koncipovaní žaloby a jeho petitu sa nevysporiadal so synalagmatickosťou vzťahu v rámci jednotlivých zmlúv, ako ani s režimom peňažnej náhrady za predmet zmluvy, ktorý bol zničený ... Žalobca tak v konaní pred súdom nepreukázal naliehavý právny záujem na požadovanom určení neplatnosti kúpnych zmlúv v nadväznosti na povinnosť vrátiť všetko, čo podľa zmlúv každý z účastníkov dostal v rámci vzniknutého synalagmatického vzťahu...“.

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Podľa jej názoru nižšie súdy v okolnostiach posudzovanej veci nesprávne právne posúdili otázku naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti právneho úkonu. Podľa jej názoru, „závery o tom, že (bod 26. Rozsudku odvolacieho súdu) žalobca sa nevysporiadal pri koncipovaní žaloby o absolútnej neplatnosti právneho úkonu synalagmatickosťou záväzku tak nemôže znamenať nedostatok právneho naliehavého záujmu na určení neplatnosti, na ktorú sa prihliada ex offio“. V tejto súvislosti žalobkyňa uviedla, že samotný synalagmatický záväzok ako dôsledok právneho úkonu nie je výrokom závislým od neplatnosti právneho úkonu a teda ani nemusí byť predmetom konania. V tomto ohľade poukázala na znenie § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) (ďalej len „KZ“), v zmysle ktorého ak súd rozhodol o neplatnosti právneho úkonu alebo neplatnosti dobrovoľnej dražby, okresný úrad vyznačí stav pred týmto právnym úkonom alebo pred dobrovoľnou dražbou; to platí aj vtedy, ak právo k nehnuteľnosti bolo dotknuté ďalšou právnou zmenou a ak je rozhodnutie súdu záväzné pre osoby, ktorých sa táto právna zmena týka. Naliehavý právny záujem žalobkyne vyplýval aj s jej záujmu na riadnom hospodárení so svojím majetkom v zmysle zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí. Podľa názoru žalobkyne sa odvolací súd pri svojich právnych záveroch o nepreukázaní naliehavého právneho záujmu žalobkyňou odklonil od rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Cdo 151/96, sp. zn. 1 do 96/95, ZSP 17/00, 4 Cdo 56/2009, či od rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 50/2010. Žalobkyňa v neposlednom rade uviedla, že výroky petitu pozostávali zo štyroch petitov, pričom minimálne vo vzťahu k petitom I. až III. (určenie neplatnosti dvoch kúpnych zmlúv a určenia vlastníckeho práva žalobcu k pozemku) bolo zamietnutie žaloby predčasné a nesprávne. Nesprávne formulovaný petit možno akceptovať iba vo vzťahu k výroku IV., ktorý sa týkal dôsledkov neplatnosti kúpnej zmluvy. Na základe uvedeného žalobkyňa navrhla zrušiť obe rozhodnutia nižších súdov a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

5. Žalovaní žiadali dovolanie žalobkyne ako nedôvodné zamietnuť a priznať im náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru,

že dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu je prípustné a aj dôvodné.

7. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

9. Podľa § 432 ods. 1, 2 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

10. V predmetnej veci dovolateľka podala dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

11. Z obsahu dovolania je rovnako zrejmé, že žalobkyňa vyčíta odvolaciemu súdu nesprávny právny záver o tom, že v konaní nepreukázala naliehavý právny záujem na určení neplatnosti označených kúpnych zmlúv, pretože sa (žalobkyňa) pri koncipovaní žaloby a jeho petitu nevysporiadala so synalagmatickosťou vzťahu v rámci jednotlivých zmlúv (bod 3). Rovnako žalobkyňa tvrdí, že naliehavý právny záujem na jej určovacej žalobe je daný okrem iného tým, že na podklade požadovaného určenia možno dosiahnuť zmenu zápisu v katastri nehnuteľností (§ 34 ods. 2 KZ). Uvedená argumentácia žalobkyne vyplýva aj z obsahu súdneho spisu (pozri vyjadrenia strany žalobkyne na pojednávaní pred súdom prvej inštancie 30.4.2013, 26.9.2013, 19.11.2015, pozn.). V tomto ohľade poukázala na viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu (bod 4).

12. Predmetom žaloby a jej návrhu (petitu) v konaní pred nižšími súdmi bolo (i) určenie neplatnosti dvoch kúpnych zmlúv z 1.6.2010 a 19.10.2011 uzavretých medzi žalobkyňou a žalovaným 1/ (prvá zmluva) a medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/ (druhá zmluva), (ii) určenie žalobkyne za výlučnú vlastníčku označenej nehnuteľnosti (pozemku) a (iii) vrátenie kúpnej ceny za nehnuteľnosť (pozemok) žalobkyňou žalovanému 1/. K úprave petitu v uvedenom rozsahu došlo na základe uznesenia súdu prvej inštancie z 22. decembra 2015, ktorý žalobkyňou navrhnutú zmenu žaloby pripustil. O takto upravenom petite potom rozhodovali, resp. mali konať a rozhodovať aj súd prvej inštancie a odvolací súd; súd je viazaný žalobným návrhom žalobcu (§ 216 ods. 1 CSP).

12.1. Súd prvej inštancie žalobu zamietol z dôvodu, že žalobkyňa nepreukázala naliehavý právny záujem na takejto určovacej žalobe, čo stroho odôvodnil jednou konštatálnou vetou v poslednom odseku na str. 10 odôvodnenia, a to aj napriek tomu, že strana žalobkyne opakovane na pojednávaniach tvrdila, že naliehavý právny záujem na jej určovacej žalobe je daný (aj) tým, že na podklade požadovaného určenia možno dosiahnuť zmenu zápisu v katastri nehnuteľností [§ 34 ods. 2 KZ (k tomu pozri bod 11 predposledná veta)].

12.2. Odvolací súd právnu argumentáciu súdu prvej inštancie o nedostatku naliehavého právneho záujmu doplnil tým, že (i) vecne je potrebné danú vec posúdiť podľa §§ 457, 458 a 560 Občianskeho zákonníka (bod 3) a z toho dôvodu sa (ii) žalobkyňa pri koncipovaní žaloby a jeho petitu nevysporiadala so synalagmatickosťou vzťahu v rámci jednotlivých zmlúv, čo bol kruciálny dôvod pre záver, že žalobkyňa nepreukázala naliehavý právny záujem. Z obsahu napadnutého rozhodnutia však nevyplyva

akými právnymi úvahami sa odvolací súd riadil pri vyslovení názoru, že náležitosť uvedenia synalagmatického vzťahu v petite určovacej žaloby je vecou skúmania naliehavého právneho záujmu. „Naliehavý právny záujem v zmysle § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku sa viaže na konkrétny určovací petit (to, čoho sa žalobca v konaní domáha) a súvisí s vyriešením otázky, či sa žalobou s daným určovacím petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti žalobcovho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu“ (3 Cdo 112/2004). Podľa názoru dovolacieho súdu tvrdené nedostatky žalobného návrhu (neuvedenie vzájomnej reštitučnej povinnosti), ktoré majú svoj význam v rámci nároku z bezdôvodného obohatenia, nemôžu bez ďalšieho vyvodit' neexistenciu naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe žalobkyne. Uvedené platí o to viac, ak v okolnostiach posudzovanej veci naliehavý právny záujem vyplýva z ustanovenia § 34 ods. 2 KZ. Odôvodnenie dovolaním napadnutého rozhodnutia nie je presvedčivé ani v tom, ako odvolací súd, pri jeho viazanosti žalobným návrhom, dospel k záveru, že danú vec bude posudzovať v režime žaloby na plnenie a nie v režime určovacej žaloby. Je síce pravdou, že na absolútnu neplatnosť súd prihliada ex offio, ale domáhať sa absolútnej neplatnosti možno aj určovacou žalobou, ak žalobca preukáže naliehavý právny záujem na tomto určení.

12.3. Dovolateľka správne tvrdí, že pri určovacej žalobe o neplatnosť zmlúv, resp. o určenie vlastníctva [o ktoré ide minimálne v prípade uvedenom v bode 12(i) a 12(ii)] synalagmatická reštitúcia nie je v hre, resp. že výrok u určení neplatnosti zmluvy nie je existenčne závislý na výroku o vzájomnej reštitučnej povinnosti. A naopak, že naliehavý právny záujem v jej prípade vyplýva z ustanovenia § 34 ods. 2 KZ (bod 4). Najvyšší súd sa s argumentáciou dovolateľky stotožňuje.

13. Všeobecné východiska o preukazovaní naliehavého právneho záujmu pri určovacej žalobe (§ 80 písm. c/ OSP, rovnako § 137 písm. c/ CSP) uviedol odvolací súd správne (pozri bod 15 a 16 jeho odôvodnenia). K uvedeným východiskám je však potrebné doplniť, že naliehavý právny záujem, resp. jeho existencia či neexistencia v konkrétnom prípade, je procesným predpokladom prípadnej úspešnosti či neúspešnosti určovacej žaloby, t.j. nie je podmienkou dôvodnosti žaloby, resp. jej hmotnoprávneho posúdenia. Naďalej platí názor najvyššieho súdu vyslovený v rozhodnutí sp. zn. 1 Cdo 91/2006 : „Súdna prax za určovaciu žalobu v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. považuje aj návrh na určenie neplatnosti zmluvy, hoci sa ním priamo neurčuje existencia či neexistencia práva, resp. právneho vzťahu ... Určenie neplatnosti zmluvy nemusí znamenať, že účastník je nositeľom práva, ktoré mu malo v dôsledku zmluvy zaniknúť alebo že nie je nositeľom práva, ktoré mal zmluvou nadobudnúť, pretože právo mu mohlo zaniknúť na základe inej právnej skutočnosti, prípadne ho mohol nadobudnúť iným spôsobom. Ak súd rozhodne o tom, že zmluva o prevode nehnuteľnosti je neplatná, týmto deklaratórnym súdnym rozhodnutím sa teda spravidla neriešia všetky otázky sporu, predovšetkým s konečnou platnosťou otázka, komu nehnuteľnosť patrí ... určením neplatnosti zmluvy sa obvykle spor nevyrieši, len sa posunie do inej roviny, a len žaloba na určenie vlastníckeho práva, prípadne žaloba na určenie, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva po poručiteľovi ... povedie k základnému cieľu sporového konania, ktorým je úplné odstránenie sporu.“

14. Zároveň platí, že „ak sa má určovacou žalobou, resp. určovacím výrokom súdu dosiahnuť zhoda medzi skutočným stavom a stavom zapísaným v katastri nehnuteľností, bude naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva daný vždy“ (M. Števček a kol., Občiansky súdny poriadok, komentár, nakladateľstvo C.H.Beck, 2. vydanie, komentár k § 80). Podobne „Naliehavý právny záujem žalobcu na určení práva je daný vždy, ak zo zápisu vo verejnom registri vyplýva, že tvrdené právo patrí žalovanému. Preukazovanie naliehavého právneho záujmu je preto v týchto prípadoch bezproblémové ... Určovacia žaloba môže byť v tomto prípade prostriedkom ochrany porušeného (nielen ohrozeného) práva“ (M. Števček a spol., Civilný sporový poriadok, komentár, nakladateľstvo C.H.Beck, , rok 2016, komentár k § 137).

15. Podľa § 34 ods. 2 KZ, ak súd rozhodol o neplatnosti právneho úkonu alebo neplatnosti dobrovoľnej dražby, okresný úrad vyznačí stav pred týmto právnym úkonom alebo pred dobrovoľnou dražbou; to platí aj vtedy, ak právo k nehnuteľnosti bolo dotknuté ďalšou právnou zmenou a ak je rozhodnutie súdu záväzné pre osoby, ktorých sa táto právna zmena týka.

16. Najvyšší súd už uviedol, že „[z] citovaného ustanovenia (bod 15, pozn.) výslovne vyplýva, že na

vyznačenie, resp. obnovenie stavu, aký bol v katastri pred neplatným právnym úkonom, je potrebné rozhodnutie súdu o neplatnosti právneho úkonu. S prihliadnutím na ústavný princíp dôvery v platné právo je takouto jasnou formuláciou zákona bez ďalšieho daný naliehavý právny záujem na určení neplatnosti právneho úkonu, ak ide o taký právny úkon, na základe ktorého bol v katastri vykonaný zápis a ak na základe rozhodnutia súdu o jeho neplatnosti možno v katastri vyznačiť stav pred týmto právnym úkonom“ (6 Cdo 137/2017).

17. S prihliadnutím na vyššie uvedené, právny názor odvolacieho súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobkyne na ňou požadovanom určení (iba) pre nevysporiadanie sa so synalagmatickosťou vzťahu v rámci jednotlivých zmlúv pri koncipovaní žaloby a jeho petitu, nemožno považovať za správny.

18. Najvyšší súd preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP); odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.